

Kyrkan – ett heligt rum

Kyrkorna är Sveriges största konsthistoriska skatt, men de är framför allt våra heliga platser, byggda för att bereda människan till ett gudsmöte. Här finns altare – symbolen för Guds närvaro – dopfont och krucifix som markerar att kyrkan är annorlunda jämförd med andra platser.

Under det senaste seklet har kyrkorummet å ena sidan fått uppleva en förstärkning av att vara just ett heligt rum, avskilt för bön och andakt. Ljusbärare och förbönsböcker, liturgiska kläder, utsmyckningar och ikoner är exempel. Under 1900-talets liturgiska förnyelse och ekumeniska influens har kyrkorummets sakrala karaktär många gånger kunnat förstärkas. 1800-talets Tegnér-lador överfyllda med bänkplatser har på bekostnad av några bänkar kunnat ge utrymme för dopkor, bönehörnor, en Mariaskulptur eller platser för bibelillustrationer.

Den växande liturgiska medvetenheten med ökat nattvardsfirandet, processioner, kyrkoårsvariationer m.m. har också påmint om att kyrkan inte bara är en stor samlingslokal utan framför allt ett tempel, invigt för tillbedjan och lovsång.

När en kyrka rymmer en bedjande församling och ett regelbundet gudstjänstliv präglar detta kyrkorummet även när det inte är gudstjänst. Ett rum som genomsyrats av goda böner blir en plats där också en tillfällig och oerfaren besökare kan ana heligheten. En bedjande församling drar med sig besökaren, och värmen från gudstjänstgemenskapen finns kvar även de dagar då det inte är gudstjänst. Det blir ett heligt rum där tiden står stilla och orden inte räcker till. I ett samhälle där snabbhet, konsumtion och synlighet regerar blir sådana platser och sammanhang än viktigare. I ett samhälle som ställer allt högre krav på människan behövs nådens platser än mer.

Det finns emellertid också en motsatt riktning i våra kyrkor. En trevligfieriens kultur som riskerar att genomsyra såväl gudstjänstlivet som kyrkorummet. I välvilliga försök att få människor till kyrkan är det lätt att gå i förenklings- och lättsamhetens tjänst. De berömda sänkta trösklarna får bestå av musikkonsumtion mer än tillbedjan, programledarkonst istället för liturgi och några egna tankvärdheter ersätter Ordet. Trivselnivån blir viktigare än heligheten.

Det behöver inte vara fel att det är trevligt i kyrkan, men det får inte skymma den Helige. Kyrkan är till sitt väsen gemenskap, en gemenskap som är djupare än trivsel. När församlingen mister vördnaden för den Helige och gudstjänstens fokus mer ligger på mänsklig gemenskap än på tillbedjan av den Högste, blir det svårt för sökaren att finna Gud. Utmaningen men också möjligheten för Svenska kyrkans församlingar ligger i att låta kyrkobyggnaden, när den nu än har byggts, få förkunna det eviga och vara en inbjudan till alla, oavsett om man känner sig hemma i eller mer främmande för själva kyrkorummet. I sommarkyrkosverige finns mycket god vilja och omtanke om turister och sommargäster men kanske också en ofreflekterad risk att guida sönder heligheten eller fika bort möjligheten till bön och tillbedjan. Det är församlingens gudstjänstfirande och böneliv som visar gästen vem Gud är. När gudstjänstgemenskapen och kyrkobyggnaden talar samma språk blir kyrkobesöket, också för den ovane, mer än en vacker byggnad.

I debatten om skolavslutningarnas vara eller inte vara i kyrkan blir argumenten extra tydliga. Tidigare hävdade man att det var angeläget att vara i kyrkan för det gjorde skolavslutningen till något större, något vackrare, något... ja, själva ordet »heligare» fick inte användas även om det var det man famlade efter. Då var det naturligt att ha skolavslutningen i kyrkan. Visserligen kunde det vara nog så mycket stöj och stim, men hela livsperspektivet vidgades av det faktum att rummet var annorlunda, att prästens ord vittnade om Guds relation till

människan och bönen öppnade för det oanade. Skolan kunde då bejaka människans behov av helighet.

När avslutningarna i kyrkan började ifrågasättas försköts argumenten och blev mer jordnära. Avslutningen kunde göra sig bra i kyrkan eftersom det var en stor lokal, och många församlingar blundade för det faktum att det lades en censur över vad som fick sägas i kyrkan – i församlingens eget hem. Kanske smittade den censuren av sig på så mycket annat. Kanske väckte det en ängslan att vara tydlig om kristen tro.

På många håll fortsatte församlingar att i all vänlighet öppna upp för en avsakraliserad skolavslutning, där rektorn bestämde och prästen medverkade på nåder – medan själva nåden i Kristus inte fick förkunnas. In i själva det heliga rummet, invigt för Ordets förkunnelse och sakramentens förvaltande, begränsades plötsligt yttrandefriheten. En sekulär censur lades på kyrkan i hennes eget hem. Men rummet vittnar om Kristi närvaro, om Guds helighet, vilket inte får motsägas av kravet på hans frånvaro i vad prästen får säga i samma rum.

En kanske ännu större risk för många svenska kyrkor än att förminskas av allmänmänsklig trevlighet är att de står låsta och ekar tomma. Låsta kyrkor förkunnar inte kristen gemenskap. De berättar om ointresse för det som ryms därinne. De berättar om rädsla för att något ska bli förstört. De berättar om att kyrkan gjorde sig bäst i svunna tider och just därför blivit så värdefull i denna världens ögon att den inte kan hållas öppen. Låsta kyrkor berättar om ett kyrkfolk som inte längre självt behöver kyrkan men är satt att förvalta den. Ett låst heligt rum berättar om något annat än hur förlåten rämnade så att det allra heligaste blev synligt och tillgängligt för vem som helst.

En upplåst kyrka berättar däremot om en Gud som är tillgänglig för varje människa och att var och en är välkommen. Det är en kreativ utmaning för varje församling att hitta möjligheter att ha kyrkan öppen i en omvärld full av portkoder, larmsystem och lösenord.

Kyrkobyggnaderna riskerar lätt att bli till problem med dyra uppvärmningskostnader och reparationer. Den stora lokalen kan vara svårbemästrad när gudstjänstfirarna är få. Det kan vara mer lockande att samlas till bön i församlingshemmet. Eller går det att vända på perspektivet?

Kanske kan kyrkobyggnaden, oberoende av hur många eller få vi är, hjälpa oss att återvinna den förlorade känslan för det heliga. De höga valven som sträcker sig uppåt påminner om hur tron sträcker sig efter den Osynlige, som inte begränsas av tid och rum. De tjocka medeltidsväggarna, impregnerade av böner från generationer före oss, samlar också våra böner och drar oss närmare Gud själv. När kyrkan får vara en helig plats, ger den oss också redskap att möta den Helige. Sådana platser och sådana sammanhang drar människor till sig.